

رهه ندى گه انهوه ب ئام نى سرووشت له شيعرى (شار) سوارهى ئالخانيزاده دا... نووسينى/ ع تا ق ر داخى

(شار) كه زياتر به (ئه م ب م له شاره كهت) ناسراوه، شيعر كى ديارى سوارهى ئالخانيزاده يه. سواره ته مه نه كى كورت ژياوه (1937 - 1975) و به ه ي نه خ شيه وه ك چى دوايى كردووه. ئه م ده قه شيعريه ي له سا ي 1970 دا نووسيووه. سوارهى ئالخانيزاده يه ك كه له شاعيره دياره كانى ر ژه ساتى كوردستان و هاوسه رده مى شاعيران جه مال شارباز ي و جه لالى ميرزا كه ريم و ش رك ب كه سه. ههروه ك راسته خ نه وهى دواي هه ژارو ه من و هاوچه رخه كانiane له ر ژه سات. به ام نه وه ندى كاريگه رى ش وازى شيعرى گ ران ي پ وه دياره ره نگه نه وه نده نه كه وتب ته ژر كاريگه رى شيعرى موكر يانه وه. سواره هه رچه نده له سه ره تاوه به ك شى عه ره بى و مه سنه وى فارسى شيعرى نووسيووه، به ام له ك تايى شهسته كانه وه كه ته مه نى نزيكى سى سا بووه ته وه به ش وازى شيعرى سه ره به ست يان په خشانه شيعر نووسيو تى و ده قه كانى (خه وه به ردينه و نه م ب م له شاره كهت و من نه م و كوا شه نگه سوار و تا پ و بوومه ل... تاد) نموونه ي به رزو ديارى پ كيشتنى نه زموونى شيعرى ئه م شاعيره كورت ته مه نه ن.

ئاشكرايه شيعر وه كو به رزترين و يه ك لك له ره گه زه نه ده بيه دياره كان م ژوويه كى ك نى هه يه و له ق ناغى ژيانى ناو سرووشته وه ئه م چه شنه نه ده بيه به ئاستى ج راو ج ر به ره مه ها تووه. له پ ش ق ناغى نووسيندا شيعر له به ركراوه و وه كو ره گه ز كى زاره كى ده ماوده مى كردووه به گ رانى گوتراوه ته وه. ك نترين ش وهى شيعر كه به زمانى شيعرى ه نراوه ته وه (ف ننداس) ه له ن وان سه ده ي هه ژده و سيانزه ي پ ش زانين و دواي نه ويش ئ د سه د ت له سه ده ي هه شت و حه وتدا ه نراوه ته وه. ئه مه سه ربارى نه وهى كه ديارده يه كى ئاشكرا هه يه و وه كو ر ساي ل ها تووه، كه شيعر له ك ي كه لتووره كاندا له پ ش ره گه زه نه ده بيه كانى تر دا ده ركه وتووه. ئاشكرايه شيعر به ره مى خه يا و نه ند شه و نه سه. كه نه مانه ش له هه موو مر ق كى ئاسايدا بوونيان هه يه و له كاتى وروژان يان سه ركوت كردندا به هه ردوو باره كه دا هه و ده دن گوزارشت له خ يان بكه ن، نه وه ش يه ك كه له

هه کاره کانی بهرهمه نانی شاعر هر لهسهره تاوه تاوه کو ئهستا. دياره ئاشکرايه که پهرهسه ندى ژيانى کهمه لايه تي به چهنه قئاغه کدا تپه يووه هر له کهمه گه سهره تاييه وه يان کهمه گه پش نووسينه وه که به کهمه گه دهره وه مژوو ناوده برت پهرهسه ندى کهمه گه مر قايه تي و مر ق خي بهرده وامبووه تا گه يشتووه ته قئاغي ئهستا. قئاغي سهره تايي ژيان، قئاغي ژيانى نه و سرووشته، واته نه و روبهره خاوه نهی که هاوتايه لهگه نه وهست و خهيا و نه نده شه خاوه ن و ناسک و بهگهرده دا که سهرچاوهی بهرهمه نانی شاعر.

لهره وه دهش بگوترت شاعر دهر به ين بووه له و خاوه ني و ناسکي و بهگهرديه و ناکردنى نه و سرووشته جوانه بووه که هشتا دهستی مر ق و شو نپي مر ق ته خي نه کردووه په لاي لهسهر دانه ناوه. نه م جوانيه جوانيه کی نمونه ييه و هاوکات فهزايه کی همن و خام شو جگای ئارامگرتن و هوانه وهی رحه. واته سهرئه نجام زه مينه ی بهرده وامي پاکژبوونه وهی رحه و دهش مر ق لههر سات کدا بهی بگه ته وه به مه بهستی هوانه وه و ئارامگرتن و پاکژبوونه وهی رحه په نای به ببات.

هر لهره دا نه و پرسياره سهره ده دات: ئايا نه م دهقه شاعريه ی سواره گه انه وهيه له زه مينه ی ئالزو پ له ههراو زه نای شاره وه به زه مينه ی ئارامي نه و سرووشته، که يه که میان واته زه مينه ی ئالزو بکوژی ههست و رحه که شاره، وا له شاعير يان قسه کهری شاعره که دهکات پشت له و زه مينه يه بکات و بگه ته وه به گوند يان به لاد که زه مينه ی ئارامي و همنيه و روبهره ی ره ها بوونی رحه و ههسته کان و خهيا و هاوتای سرووشته؟ واته ئايا نه م دهقه گه انه وهيه له زه مينه ی ئالزی شاره وه به نه و سرووشته هورو ئارام؟ يان جه شتنی شاره له لايه ن کو کی پهره وه رده ی زه مينه ی لاد وه و دووباره گه انه وهيه به يه که مين زه که چاوی تدا هه هه ناوه؟ وه امدانه وهی نه م پرسيارانه به جه ده هين به نه وهی له رگای شیکردنه وهی دهقه که وه نه و وه امانه ئاشکرا بين. ههروک لهره دا نه م پرسيار ش دکه ين: ئايا نه م دهقه شاعريه ی سواره راکردنه له واقيعی شارو گه انه وهيه به نه و سرووشته؟

ههروه ئاشکرايه چه مکی گه انه وه به نه و سرووشته دهرئه نجام و بهرهمه ی ژيانى ئالزی شارو فشاری ژيانى سهختی نه و زه مينه ی شاره. گومانی تدا نيه مر ق به ئازادی له دايکبووه و له ناو سرووشته شدا به ئازادی ژياوه و يه که م کات و په وندي لهگه يه که م دهرکه وتنی

خاسـتی ژيانی نيشتهـځـبووندا دهـرکهـوتـووه، که ئهـوهـش واتهـ نيشتهـځـبوون سهـرهـتای ژيانی ځـگـيرـبوون و سهـرهـتای ژيانی شارسـتانـتیه. له نـځـو زهـمینهـی شارهـوه، له ژینگهـیهـکدا که ههـستهـکانی مرځ دهـکوژرـن، خهـیاـهـکانی مرځ دهـشـویندرـن و خهـونهـکانی لهـبار دهـبرـن، رښـه دروشمی گهـانهـوهی بـه ناو سرووشت بهـرزکردهـوه، واته گهـانهـوه بـه ژيانی ئازادو بـه دهـرهـوهی کـت و پـوهـند، بـه زهـمینهـی رهـهاـبوونی ههـستهـکان و خهـیا و ئهـندـشهـو نهـست، بـه زهـمینهـی پـه له ئارامی و هـمـنی. له راستیدا درووشمهـکهی رښـه واته گهـانهـوه بـه نـځـو سرووشت، دروشمـکه دهـلالهـتی سیاسي و کـمـهـایهـتی ههـیه و ئاماـنجی زیندووکردنهـوهی چهـمکی کـوـبوونی نهـرموونیان و شکـدارکردنی سهـرهـتایبوونه له ژيان و رهـفتارکردندا. واته لـرهـوه گهـانهـوه بـه نـځـو سرووشت دهـلالهـتی گهـانهـوه بـه ئازادی سرووشتی ههـځـگرـت.

پـهـش ئهـوهی بـهـینه سهـرباسي گهـانهـوه بـه نـځـو سرووشت له دهـقهـکهی سوارهـی ئـلـخانیزادهـدا، ئاماژه بـه چهـمکی گهـانهـوه بـه نـځـو سرووشت لای ههـندـه له شاعیرانی رښـه مانسي دهـکهـین، چونکه ئاشکرایه گهـانهـوه بـه نـځـو سرووشت بـهـمایهـکی قـناغی ئهـدهـبی رښـه مانسيه. ځـردزـرس که زـهـر بـهـواي به درووشمهـکانی شـهـشـی فهـرهـنسا ههـبوو، بهـو شـهـیدا ههـځـدهـداو وهـکو ههـنگاوـک به ئاراستهـی گهـانهـوه بـه رهـسهـنايهـتی باسي دهـکرد و ئهـو رهـسهـنايهـتیهـشی له سروشتدا دهـبینی. بهـام دواتر زانی که ئهـو شـهـشـه دهـستکردی مرځـه، نهـه دهـستکردی سرووشت، له بهـرئـهـوه دژی وهستاو بهـدوای حهـوانهـوهـدا دهـگهـا له ئامـزی سرووشتی راستهـقینهـدا. له ئهـنجامی بـه ئومـدبوون له شـهـشـی فهـهـنسا، ځـردزـرس به دواي وزهـی چارهـسهـکهـری سرووشتدا گهـا. بایهـخی زیاتری ئهـم شاعیره به سرووشت تا ئهـندازهـیهـکی دیار بهـهـی بـهـئومـدی سیاسیهـوه بوو. بهـلای شیللیهـوه سرووشت وهـکو رښـه ئاوسه به بـهـماکانی خـهـهـیستی، ههـروهـه ځـن کیتس پـیـوايه سرووشت چـځـژی حیسی پـهـشـهـش دهـکات. لهـسهـرووی ههـموو ئهـمانهـشهـوه شیعری رښـه مانسي به چهـند خاسـتـهـه دهـناسـهـتهـوه وهـکو یاخیبوون له عهـق و کـت و بهـندی کـمـهـایهـتی و گهـانهـوه به ئاراستهـی دـه. ههـروهـه به تهـوهـربوونی تاکهـکهـس له ئهـدهـبی رښـه مانسیدا و یاخیبوون له ههـموو یاساو رښـه ساو رښـه کخستن و داب و نهـریت و عورفـهـه و پشـتهـستن به سرووشت و جوانیهـکانی و وـهـناکردن و بهـرجهـستهـکردنی پاـهـوانی رښـه مانسي له خاسـته سهـرهـکیهـکانی شیعری رښـه مانسين. کهواته ئهـوهی ئاشکرایه له شیعری رښـه مانسیدا تاکهـکهـس و سرووشت تهـوهـرو پنتی سهـرهـکین و ههـموو شـتـهـه به دهـوری زاتی شاعیردا دهـسوـهـتهـوه. ئهـمهـش وادهـکات که زاتی شاعیر یان پاـهـوانی رښـه مانسي یان قارهـمانی دهـقی رښـه مانسي بهـردهوام به دواي هـمـنی و هـوـری و حهـوانهـوه چـځـژدا

بگهٔ ت و ئه وهش له ئامٺى همن و خاوان و جوانى سرووشتدا دهسته بهر ده بٺت. لٺره وه ئٺستا ده رگايهك ههيه تا بٺينه سه ر لٺكٺٺينه وهى ئهم ده قه شيعريه ي سوارى ئٺلخانيزاده به ناونيشانى "شار".

ئهم ده قه شيعريه ي سواره به ناونيشانى (شار) يان وه كو ئه وهى كه له لاي خوٺنهر ناسراوه (ئهٺم بٺم له شاره كهت)، برىتیه له گفتوگٺى نٺوان دوو كهس، كه كهسى به كهم واته قسه كه ر كه ده شٺ شاعير بٺت و كهسى دووهم گوٺگر كه ته نيا وه كو گوٺگر كى مه عنه وى له پٺكهاته ي زمانى ده قه كه دا ئاماده بوونى ههيه. ههر زوويش شووناسى گوٺگر تا ئه ندازه يهك ئاشكرا ده بٺت، ئه ویش له ميانه ي ده ربٺينه كانى قسه كه رى شيعره كه وه، كه وه كو ره گه زى دووهم و ته نانه ت وه كو خٺشه ويستيش ده يدوٺنٺت. به ئام ئه وى كهسى دووهم له رووى ده ربٺين و وه ئامدانه وه وه هيج ئاماده بوونٺكى نييه. ئه مهش واده كات كه ده قه كه برىتى بٺت له قسه كردنى قسه كه ر يان شاعير بٺ ده ره وهى خٺى، يان بٺ هه مووان، به ئام به مه به ستى به رجه سته كردنى زه مينه يهك تا لٺيه وه ئامانجى ده قه كه بٺ شوٺ بٺكى ئاشكرا ئاراسته بكرٺت. ئه و كهسى دووهم واته ئه وى ره گه زى دووهم ده دوٺنٺت و راسته خٺش له نٺوان خٺى و ئه ودا جياكارى بهك ده كات، كه ده بٺته جياكارى له نٺوان خٺى لادى و ئه وى شارىيدا، كه له پشتى ئه مه شه وه دووانه يه كى به رامبه ر ئاماده يه، ئه ویش دووانه ي (لاد \ شاره).

ئاشكرايه له زه مينه ي كٺمه ئايه تى درووست و له په ره سه ندنى ئاسايى كٺمه ئايه تيدا ئاراسته ي كٺچ له لادٺ وه به ره و شاره، له كٺمه ئه گه ي سه ره تاييه وه به ره و شارستانٺتیه، له سرووشته وه به ره و ته كٺلٺجيايه، له رمانسيه ته وه به ره و رىاليزم و مٺدٺرنيزمه. به ئام لٺره دا جوٺه يه كى پٺچه وان هه يه كه گه ئانه وه يه له شاره وه بٺ لادٺ، له شارستانٺت و ته كٺلٺجيا وه بٺ سرووست و بٺ ژيانى ساده. كه ئه مهش ده لاله تٺكى فه له سه فى له پشتيه وه يه ئه ویش خه ونبينى به ره ده وامى مرٺقه به ساده يى و هٺمنى و بٺگه ردی و حه وانه وهى نٺو ئامٺى سرووشتى جوان و هٺوره وه، كه هاوشٺ وهى هٺمنى نٺو هه ناو يان منداٺدانى دايكه. واته گه ئانه وه له شاره وه بٺ لادٺ، بٺ نٺو سرووشت هاوشٺ وهى خه ونبينه به گه ئانه وه وه له ههر قٺئاغٺكى ژياندا بٺ ئامٺى دايك و ئه وهش وه كو جٺرٺك له خٺشاردنه وه، يان خٺشاردانه له ئاٺٺى و كٺشه كانى ژيان به مه به ستى خٺپاراستن و به ده سته ئانه وهى حه وانه وه ئاسووده يى.

ناونيشانى ئهم ده قه كه (شار) ه، ئه گه ر ههر خٺى وه كو وشه يهك

يان داللك لى بوانرت، ئەوا پويسته وهكو دەروازەيەكى سەرەكى
ب چوونە ناو جيهانى قو و تاريك و نائاشكرای دەقەكە سەير بكرت
و پويستی بەوہیە كە هەسەنگاندن بكرت و بدوئەرت هەتا لەوہ
رگای چوونە ناو دەقەكە ئاسانتر بت. هەرۆك ئاشكرایە كە
ناونیشان يەكەمین شوئنی بەیەكتر گەیشتنی خوئەرو دەقە و پەگە
هەهەنانی یەكەم هەنگاوه بەرەو داانە تاريكەکانی دەق كە دەشت
ناونیشان تروسكایی و تەنانت رووناکیەكى زەر پەشكەش بكات ب
دزینەوہی رگای چوونە ناوہوہی جيهانى نائاشكرای دەقەكە. تەنانت
ناونیشان دەب بگونجەت لەگە ناوەرەكى دەق و پەكەتەى دەق و
ئاستى جوانناسى دەق و پرسىارى دەقدا. كەواتە با بزانی لەرەوہ
ناونیشانی ئەم دەقە "شار" يان "ئەم بەم لە شارەكەت" چى
دەگەيەنت و چیمان پەشكەش دەكات ب چوونە ناو جيهانى قو
دەقەكە.

وہكو پەشتر ئامازەمان ب کرد، شار وەكو شوئ زەمینەى قەناغەكى
دیاریکراوہ لە ژيانى كەمەيەتیدا، كە لە دواى قەناغى ژيانى
فيودیالى دت. ژيانى شار قەناغى دەرکەوتنى پيشەسازى و پەكەتەى
چینی بـرژواى فەرمانـەـوایەو لەبەرەمبەریدا دەرکەوتنى چینی
کرکارە. لەم رووہوہ شار زەمینەى مللان و پەكدادانى ئەم دوو
چینەيە، كە چینی بـرژوا هەو دەدات زیاتر دەسەلات و هەژموونى خەى
بەسەپەنت و لە بەرەمبەرىشدا چینی کرکار هەو دەدات و كەشش دەكات
دەسەلاتى بـرژوا تەكبشكەنت و خەى دەسەلات بەدەست بگرت و
سیستەمەكى سیاسى ئیدارى باشتەر كە لە خزمەتى زەینەو چینی
خوارەوہى كەمەگەدا بت پەكبەنت. بەلام ئەوہى ئاشكرایە لە
شەشى بـرژوازیەوہ كە لە ئەوروپای رژاوا ب یەكەمجار دەستى
پەكردووہو، لە بەرىتانىاش ئەم شەشى لە پەش وەلاتانى تری
ئەوروپاوه روویداوہ كە لە ناوہ استى سەدەى حەفدەھەمدا بوو،
دواتریش لە چارەكى دواينى سەدەى هەژدەدا شەشى فەرەنسى روویداو
درووشمەکانى شەشى بـرژوازی بە گشتى و شەشى بـرژوازی فەرەنسى بە
تایبەتى جگای ئومەدى جەماوەر بوون، بەلام دواتر و لەئەنجامى
جەبەجەنەکردنى درووشمەکانى شەشىدا ب ئومەدىەكى گەورە كەوتەوہ.
لەو كاتانەوہ تاكو ئاستا چینی بـرژواى سەرمايەدار لەسەر كورسى
فەرمانە و سیستەمى ئابوورى سەرمايەداى كە سیستەمى ئابوورى شارە
دنیا بەو دەدەبات و چینی کرکاریش ب خەى وەكو هەزى کار
بەکاردەهەرت و لە دەرەوہى دەسەلاتە و ياساكانى کار و فشارى کار
و بە زەحمەت بەدەستەنانی پەداويستىەکانى ژيان ئ و دیاردانن كە
رژان چینی کرکار رووبەوویان د بـت و. سیستىمى كەمەگەى شار

ئەو كەش و بارود ڤەيهه كه ك ڤمه ڤگه يان رووبه ر ڤكي فراواني ك ڤمه ڤگه به دهسته وه ده نا ڤڤڤت و ئڤستا له شارد ا مر ڤڤي كاركه ر هاوش ڤوهي ئام ڤره و ته نانه ت ئام ڤر خه ريكه ج ڤگا به مر ڤڤه كان له ق ده كات و له ئڤستادا ر ڤڤته كان به باشي ز ڤر ڤك له كاره كان ي مر ڤڤف ئه نجام ده دن. ئەوهش ده ڤڤته فشار ڤكي زياتر ڤڤ سه ر ڤياني ه ڤڤزي كار له شارد ا و سه رئه نجام به ره و ڤڤكار كردن و برس يكردنيان ده بات. ئەمه ڤڤناغي ڤياني شاره تاكو ئڤستا و سه رباري رووكه شي جوانكراوي ڤياني شار به به ره مه كان ي ته كن ڤڤل ڤجاي نو، به ڤام ئەگه ر به روانيني ر ڤمانسيانه سه يري ڤياني شار بكه ين، ئەوا بريته له د ڤزه خ. ڤڤگومان له روانگه ي ر ياليزميشه وه شار شو ڤڤني راسته قينه ي ململان ڤي چين و ت ڤڤڤڤڤه ك ڤمه ڤا يه تيه ناك ڤكه كانه له ڤڤناوي باشت ر كردني ڤيان و گه ڤانه وه ي به هاو شك ڤڤ ڤڤمر ڤڤف وه كو با ڤا ترين ئڤفر ڤندراو و با ڤا ترين بووني ن ڤو ئەم گه ردوونه.

کات (شار) ناویشانی ئەم دەقه شیعریه یه و شاریش وهکو باسمان کرد زه مینه ی ئەو ململان و فشاره ج راوج رانه یه ب سهر ژیا نی مر ق به گشتی و ب سهر ژیا نی بهشی خواره وهی ک مه گه، له بهرام به ریدا لاد یان سرووشت هه یه که ئەویش ق ناغی ژیا نی پ ش شار ه و به ق ناغی ژیا نی ساده و سهره تای نی و سرووشتیش ناوده بر ت. کهواته ناویشانی ئەم دەقه شیعریه راسته وخ سهرنجمان ب بهراورد کردن له ن وان ئەو دوو زه مینه و ئەو دوو ق ناغی ژیا نی و ئەو دوو کهلتووره دا راده ک ش ت که ئەوهی پ شتریان واته لاد - سرووشت به ق ناغی ئازادی و ب ک توبه ندی ژیا نی داده نر ت و ئەوهی دووه میشیان واته شار به د زهخی سایه ی ق ناغی ته ک ن ل جیا و ژیا نی ئال ز و سهختی زه مینه ی شار دهزانر ت. ئەم ناویشانهش په یوهست به که س تی قسه کهری شیعره که بهراورد کردنی ژیا نی ئەوه له ن وان ئەو دوو زه مینه یه دا. که ئەمی قسه کهری دهقه که له ئا زه که یاندا دهژی به م ب زار ده ب ت و وهکو ههر مر ق ک کی ر مانسی یان وهکو شاعیر کی ر مانسی دهیه و ت پشت لهم زه مینه ی شار بکات و بگه ته وه ب زه مینه ی یه کهم که لاد یان سرووشت یان ژیا نی ساده و ساکاری ئام زی سرووشتی ه من و ه هوره. ئاشکرایه ل ره وه گه انه وه ب سرووشت دهلاله تی گه انه وه ب ئازادی سرووشتی ه ده گر ت. شار مانای ر کخستن و یاسا و ر ساو سنووردار کردنی جو ه و ئازادییه کانی تاکه کهس و مل که چوون و وابسته بوون به ر ساو نه ریت و ئەته ک ته وه، له کات کدا لاد یان سرووشت مانای ئازادی و ره های له جو ه و له ه ه و کهوتدا. ناویشانی ئەم دەقه شیعریه له ئاستی دهلالیدا بریته له بهراورد کردن له ن وان ئەم دوو زه مینه دا.

ئاستا لە رڤگای ناوێشانەوه کە رڤکی کلیلی کردنەوهی دەقەکە دەبینێت بەرەو چوونە ناو دەقەکەو شیکردنەوهی بنیادی پڤکھڤنەرانی و لەوڤشەوه بڤرڤو ئاشکراکردنی دەلالت و ماناو لەسەر ئەو بنەمایەش دڤزینەوهی پرسیارەکانی دەقەکەو شڤووی ئاراستەکردنیان و دیاریکردنی جیھانبینی دەقەکە دەچین. سەرەتا ئەو پرسیارەش بەرز دەکەینەوه ئایا ئەم دەقە لە چ قڤناغڤکی ژبانی کڤمەڤایەتی و سیاسی و کەلتوویدا نووسراوە؟ ئایا ئەو زەمینە دەقەکە تڤدا بەرھەم ھاتوو چ جڤرە زەمینە یەکە لە رووی کڤمەڤایەتی و سیاسی و ئابووری و کەلتوویری و عەقڤیەوه؟ ئایا ئاستی پەرەسەندنی کڤمەڤایەتی چڤنەو بەو پڤیەش لە رووی مڤژووێ ئەدەبیەوه ئەم شیعەرە لە چ قڤناغڤکی مڤژووێ شیعری کوردیدا نووسراوە؟ ئایا شیعری قڤناغی کلاسیکە یان رڤمانسی یان ریالیزم؟ ئڤگڤرچى سنووری جیاکردنڤوڤی ئڤم پڤلڤنکردنڤش ھڤندڤجار ئاڤڤزڤو لڤژڤر تڤمومژدایڤ.

سوارەى ئڤلخانیزادە سەرەتای شیعرنووسینی بە شڤووی کلاسیک بوو و لەسەر کڤشی عەرز شیعری نووسیوو و دواتر دەستی داوەتە شیعەر نووسین بە شڤووی نوڤ. بەڤام لە راستیدا ناوبەناو تا کڤتایی ژبانیشی ھەر گەڤاوەتەو بە نووسین بە کڤشی عەرز. مڤژووێ ژبانی شیعری سوارە دەکەوڤتە دواى ئەزموونی شیعری شاعیرانی موکریان و ئەزموونی شیعری گڤرانەو. بڤگومان بە پڤی ئەوێ کە سوارە لە رڤژھڤاتی کوردستان لە دایکبوو و ژیاو و خوڤندوو یەتی، ئاسایە کە کاریگەری کەلتوویری دەوڤمەندی فارسی و بە تایبەتی کاریگەری شیعری نوڤی فارسی لەسەر بوو بڤت بە تایبەتی ئەزموونی نوڤی شیعری فارسی لەسەر دەستی نیما یوشیج و ئڤوانی تریش. بەڤام لەگەڤ ئەوێشدا ئاشکرایە کە کاریگەری شیعری گڤران یان شیعری نوڤی کوردی لەسەر دەستی گڤران و ھاوڤەکانی لەسەر ئەزموونی شیعری کوردی لە رڤژھڤات ھەبوو، بە تایبەتی لەسەر سوارە. لە رووی کڤمەڤایەتی و سیاسیشەو سوارە کوڤی قڤناغڤکی ژبانە کە سیستڤمڤکی نادادپەرور فەرمانڤەوای وڤتەکە یەتی و سەرباری ئەوێش میللەتەکە ئەم داگیرکراو و دابەشکراو، کە ئەمانەش ھەریەکە بە ئاستڤک کاریگەرییان لەسەر کڤی ئەزموونی رڤشنبیری و ئەدەبی و ھونەری کوردی ھەبوو. سوارە باری تەندرووستی خڤیشی زڤر باش نەبوو کە ئەوێش دیسان رڤو و کاریگەری دەبڤت لەسەر ئەزموونی ژبانی ئەدەبی و ھونەری.

سوارڤی ئڤلخانیزادڤ دڤڤڤڤت:

گوڤم! \ دڤم پڤە لە دەردو کوڤ \ ئەڤم بڤم لە شارەکەت. \ ئەڤم

به جامی ئاوی کانیای دیه کهم، \ عیلاجی کهم کوئی دئی پم، له دهردی ئینتیزاره کهت. \ وه هز بوو گیانی من، له شارو هاهاهائی ئهو، \ له رژی چکنی نهخش و تاو و یاوی شهو، \ ئه پم بپم له شاره کهت، \ له شاری چاو له بهر چرای نئان شهواره کهت، \ بپم مه د، که مانگه شهو بزته ناو بزهم، \ چلن بژیم له شاره کهت، \ که پم به د دژی گزهم؟ \ له شاره کهت، که ره مزی ئاسن و مناره یه \ مه لی ئه وین غهواره یه. \ ئه پم له دهوردی دهست و پم، \ ئه وهی که تلل و تان و رایه ه، \ که له پچه یه، \ له شاره کهت که مه ندی دوو که ه \ که دته دهر له ما پم دهو ه مه ند، \ وه تیشکی بپم گوناھی خه ره تاو ئه خاته به ند. \ له ههر شه قام و کووچه یه که شه پم پم شینه د به ره و دپم، \ دهستی گهرمی ئاشنا نیه که ئه یگوشم، \ دهستی چوهی یه. / له شاره کهت زه لیله ش، گوپم \ باوی رپویه، \ به ههر نیگایه که و په تایه کا \ ئه پم بپم له شاره کهت، گوپم \ ئه پم بپم له شاره کهت، \ گوپم، ههر می زنگ و زه \ چلن ئه بته جا ه گو \ له شاری ت، له بانی عهرشه قندهردی دپاو \ شاره کهت- \ ئاسکه جوانه کهم! \ ته سکه بپم ئه وین و بپم خه فته هه راو. \ که له شاری قاتی هه ژار، گو ئه داته ئایه تی په پم او دپ؟ \ من که گشی تاوی گهرمی بهر دهواره کهی عه شیره تم، \ به داره تهرمی کووچه ته نگه کانی شاره کهت، \ رانه ها تووه له شم. \ بناری پم به هاری د \ رهنگی سوورو شین ئه دا \ له شیعو عاتیفه ی گه شم \ ئه پم بپم له شاره کهت گوپم، \ ئه پم بپم له شاره کهت \.

ئه گهر سه ره تا سه یری ئاستی ئاشکراو بینراوی ده قه که بکه ین وه کو پم کهاته یه کی زمانی له ناو نیشانه وه بپم جهسته ی ده قه که، ئه وا ده قه که له بهرده مماندا ئاماده یه. ئاستا نازانین ئایا ئه وه ده قه ده قه کی زیندوو ه یان نا؟ هه گری ده لالات و ماناو پرسیارو جیهان بینیه یان نا؟ به پام ئه وهی ئاشکرایه پم کهاته یه کی زمانی. ئایا ئه م پم کهاته زمانی له رووی ره گه زه کانی به ره مه پم نانی شیعه وه ده قه کی شیعه یه؟ ئایا شپوازی ده قه که چ شپواز که؟ ئایا ئه م ده قه لیریکه؟ په خشانه شیعه یان شیعی نوپیه؟ ئایا وپنه و لکچوون و خوازه و بنه ما کانی تری به ره مه پم نانی شیعه یه تیایدا چپنه؟ ئایا شپوهی دهر بپم زمانی ده قه که چپنه؟ گوپم انه وه یه، گفتوگپیه، مپم لپم گه، داخواریه، فه رمانه، یان داواکاری و پام انه وه یه؟

ئه وهی به ئاشکرا ده بینرت ئه وه یه که ده قه که شپوهی گفتوگپیه هه یه له نپوان قسه کهر پم کی ئاماده که ده شپ شاعیر خپم بپم له گه گوپم گری کی نا ئاماده که ره گه زی دووه مه و ئه وی قسه کهر له چرکه سات پم له

بـزاریه وه له گه ی ده دوت، که بـزاریه که ی له وی که سی بهرام بهر نیی، به کو له و زه مینه یه که واپـده چـت زه مینه ی راسته قینه ی ئه وی گوگر بـت و ئه می قسه که ریش له بنه هـتدا سهر به و زه مینه نیی، به ام له ژـر کاریگه ری ههر هـکار کدا بـت گواستراوه ته وه بـ ئه و زه مینه که زه مینه ی شاره. لـره وه ده شـ ئه وی قسه که ر له ئه نجامی پهر سه ندنی کـمه یه تی و پـویستبوونی شارو ته کنـلـجیا و پیشه سازی به هـزی کار، ئـم لاد و ژیا نی قـناغی فیزدیالی و کشتوکا ی به جـهـشتبـت و گواسترا بـته وه بـ زه مینه ی شار و بـ نـو په یوه ندی کـمه یه تی و به ره مهـنـانی شار، که په یوه ندی به ره مهـنـانی سهرمایه داری و که لتوور و عه ق و ده سهـاتی چینی بـرژوای خاوه ن ئامرازه کانی به ره مهـنـان و رـکخه ری په یوه ندیه کانی به ره مهـنـانه.

یان ئه وه یه که ئه وی قسه که ر وه کو ده سته بـری لاد به هـی خوـندنه وه له زه مینه ی لادـوه گواستراوه ته وه بـ زه مینه ی شار. له ههر دوو باره که دا ئه می قسه که ر دوو چاری نامـیی ده بـت له زه مینه ی شارد و ئه م ده قه ش ده بـته دهر بـی هه ست و هـوـستی ئه م که سـتییه که هه ست به نامـیی ده کات و رابردووی خـی ده لاوـنـته وه و ده یه وـت بـی بگهـته وه که رابردووی ئه و له زه مینه ی لادـدایه، واته ژیا نی ناو سرووشت. له م رووه وه ئه م ده قه ده بـته گـانـه وه ی به سهرهاتی گهـانـه وه ی لاوـکی لادی له زه مینه ی شاره وه بـ زه مینه ی لاد، که ئه وه ش گهـانـه وه یه له ژیا نی شارستانـتی و ته کنـلـجیا وه بـ ژیا نی ساده ی لاد و بـ ئامـزی سرووشت. لـره وه ئاشکرا ده بـت که بیرـکه ی سهره کی ئه م ده قه بـزاربوونه له ژیا نی پـ له فشار و سهختی شار و گهـانـه وه یه بـ ژیا نی سهره تایی لاد و بـ نـو ئامـزی خاوان و هـور و دوور له فشاری نـو سرووشت. واته گهـانـه وه له په یوه ندی ئامـر ئاسایی ژیا نی شاره وه که هیچ هه ست و سـزـکی مرـیی تـدا نییه بـ په یوه ندی پته و و به هـزی لاد و خـ و عه شیرت که به تـری بارگاو یکراوه به هه ست و سـز و رایهـه کانی په یوه ندی خوـن و ده مار.

له ده سته پـکدا قسه که ر یان شاعیر که سی بهرام بهر ده دوتـت که دیاره دـداره که یه تی. ئه و باسی باری بـزاری و ئازارو نـگه رانیه کانی ناخی خـی بـ ئه وی دـدار ده کات. ده شـ له سهره تادا ئاشکرا نه بـت که هـی بیزاریه که ی ئه می قسه که ر چیه. کاتـ باسی ئه وه ده کات که بـوات و شاره که ی ئه و به جـهـبـهـت. له رووکه ش و ئاستی بینراوی زمانی یه که می ده قه که دا واده رده که وـت که له ئه وی دـدار بـزار بـت و به جـرـک ده شـ بگوترـت ئه وی دـدار وهـامدانـه وه ی بـ ئه می قسه که ر له ئاستی پـویستدا نه بـت و ئه و رـیشتنه ی که باسی ده کات وه کو جـرـک له

جیا بوونه وه و به جـهـ شتنی ئم و کـ تاییهـ نان بـ ت به و په یوه ندیه ی پـکیانه وه ده به ستـتـ. بهـام هه ر زوو ئاشکرا ده بـت که ئمی قسه که ر کـشی له گهـ زه مینه ی شارد ا هیه و ئم له شار بـزاره و ده یه وـت شار به جـهـ بـهـت و بگهـته وه بـ گوند، واته بـ ئامـزی سرووشت، که واته لـره دا دووانه یه کی به رامبه ر به ره م دـت که ئه ویش دووانه ی (شار \ لاد) یه. ئمی قسه که ر له سه ر بنه مای دواندنه کانی خـی، پاشخانه کـمهـایه تیه که ی ده رده که وـت که له ئه سـدا لادـ نشینه و ئـستا گه یشتوو ته شار. ئه وی دـداریش شارنشینه. واته هه ریه که یان ههـگری که لتوور و عه قـکه که بـگومان جیا زای هیه له نـوانیاندا. یه که م واته قسه که ر له دایکبوو و په روه رده ی زه مینه و عه قل و که لتووری لادـیه، ئه وی دـداریش کچـکی له دایکبوو و په روه رده و گه وره بووی ناو زه مینه ی شار و عه قـ و که لتووری شاره. له پاـ ئم دووانه یه دا دووانه ی (شاری \ لادـی)، (شارستانـتی \ سه ره تاییبوون)، (ته کـنـلـجیا \ سرووشت) پـکـدـت.

ههـبه ت ئاشکرایه وه کو پـشـتـریش ئامژه مان بـ کرد په یوه ندیه کانی قـناغی ژیا نی شار فشارـکی زـر ده خه نه سه ر مرـق و سه رباری ئه وه ی که شار یان کـمهـگه ی شار زه مینه ی پـگه یشتنی تاکی خاوه ن شووناس و زه مینه ی له دایکبوونی بیر و بـچوون و دیدی جـراوجـر و جیا وازیه، بهـام دـزه خـکیشه بـ تاکه که سی هه ستیار و خاوه ن دید و خه یا و ئه ندـشی رـمانسیانه، چونکه ئه و په یوه ندیه ئاـز و ئامـرئاسایه ی په یوه ندی شار رووبه رـکـ بـ مانه وه ی هه ست و سـز و خه یاـه رـمانسیه کان نا هـیته وه. بهـکو به زوویی تـکیان ده شکـنـت و له ناویان ده بات و له بارـکی وه هاشدا تاکه که سی رـمانسی ده که وـته باری ونبوون و هه ست به نامـییکردنه وه. یان ئه وه تا ده بـ خـی بداته ده ستی ئه و واقیعه ناجـره وه یان پشت له په یوه ندی و یاساو رـسا توونده کانی زه مینه ی شار و ته کـنـلـجیا و عه قـ ده کات و ده گهـته وه بـ لادـ و ساده یی و ئامـزی سرووشت و بـ خه یا و ئه ندـشی مه ودا فراوانی رـمانسیهت، واته له قـناغی عه قـ و فیکره وه ده گهـته وه بـ قـناغی خه یاـی رـمانسی و ده ره وه ی عه قـ، له قـناغی فشارو ململانـوه ده گهـته وه بـ قـناغی ئازادی ئامـزی سرووشت و بـ حه وانه وه ی دوور له ناکـکی و ململانـ.

ئمی قسه که ر که له ئامـزی شارد ا وه کو نه خـش و ده رده دار و نـگه ران وه سفی خـی ده کات، چاره سه ری ئم باره ی خـیشی ئاشکرا ده کات، که ئه ویش جامی ئاوی کانیای گونده که یه تی. که واته ناـسته وخـ هـکاری ئه و نه خـشی و ده رده داری و نـگه رانیه شی نیشان ده دات که ژیا نی

شاره. به نام له پا دياركردنى ه كارى نه خشى و ب زارى و دهرده داريه كهيدا، ديسان به ج ر ك ئهوى د داريش تاوانبار دهكات و وهكو ه كار كى ترى ب زارييه كهى نيشانى دهدات، كات ده ت (عيلاجى كه م كو لى دى پ م، له دهردى ئينتيزاره كهت). كهواته دياره كه ئه مى قسه كهر به ش كى ب زارييه كهى ده گه ته وه ب چاوه وانيكردنى ئهوى د دار. به نام ديسان ئه گهرى ئه وهش هه يه ئه مى قسه كهر له نه جامى ب زارى له ژيانى شار، ل كچوون له ن وان شار و د داره كهيدا درووست بكات و دهر ب ينى ب زاربوون له د داره كهى له راستيدا ههر ب زاربوون ب ت له ژيانى شار. به تايبه تيش كه دواى ئه م دهر ب ينه ده كه و ته دهر ب ين و ئاشكرا كردنى ه كاره كانى ب زاربوونى خى له شار و ئه و خاس تانهى شاريش ئاشكرا دهكات كه مايه ب زاربوون و هه راسا نكردنى ئه من.

ئه مى قسه كهر له هه موو شت كى شار ب زاره، چونكه ب ئه م شار زه مينه يه كى ئا ز و پ له زاوه ژاو و جه نجا ه. گيانى ئه م كه پهروه ردهى لاد و ئام زى سرووشتى ه ور و خا و نه، ئ ستا ب زار و هه راسانه له ها ه و گرمه و هه را و زه ناى شار. ر ژى شار ب ئه م پيس و ناتهن درووسته و، شه ويشى پ له نا ه و نركه و نائاراميه. ر حى ئه م كه تينووى حه وان ه وه و ه منيه، ناشت له م زه مينه ناج ره دا ئارام بگر ت. ته نانه ت خ شه ويستى ئهوى د داريش ناتوان ت بيگه يه نه ته ئاست ك كه ئه و ناك شه يه بكا ته هاوك شه يه كى هاوسه نك و به ه لى ه زى خ شه ويستى ئه وه وه دانبه خيدا بگر ت يان به دهر ب ين كى تر خ شه ويستى ئه و ه زى خ اگرتنى له به رامبه ر ناج رى په يوه ندى و فشاره كانى شاردا پ ببه خشت. ههر ب يه سه ربارى خ شه ويستى ئه و، ئه مى قسه كهر سووربوونى خى له سه ر به ج ه شتنى زه مينه ي شار راده گه يه نه ت. راكردنى شاعير يان قسه كهر له شار ته نيا قسه و رووكه ش كى ب ناوه ر ك نيه، به كو چه مكى گه انه وه له شاره وه ب ن و سرووشت ماناى گه انه وه يه له ن و درووستكراوه كانى دهستى مر قه وه كه به روانينى ئه فلاتون لاساييكرده وهى س يه من و فريوده رو هه خه ه ت نه رن، ب سرووشتى خا و ن و جوان، ب پانتويه كانى و نه يه كه م، ئه وهى كه ئه نجلس ده ت هه موو جوانيه كانى ئه و هونه رى مر ق به ره مه يه ناوه له به رش راوهى جوانى و هارم نيائى سرووشتن. كهواته له م روانگه يه وه ئه گهر باسكردنى فشارى ژيانى شار و ته كن ل جيا و ده سه ل اتى سيست ماتيكيش پشت گو بخه ين، ئه و شاعير ئه و دو ناسه يه كه به دواى گه وه رى جوانى و به دواى هارم نيائى ره سه ن و ه منى و ئارامى ن و سروشتدا ده گه ت و ئه وهش به ش كه له ه كارى گه انه وه ب ن و سرووشت كه ئه و به گه انه وه ب لاد ناوى ده بات.

ئەو دەت:

ئەم بىم لە شارەكت،

لە شاری چاۋ لەبەر چرای نیئەن شەۋارەكت،

بىم مە د، كە مانگەشەو بىتە ناۋ بزم،

چلەن بژیم لە شارەكت،

كە پ بە د دژی كزم ؟.

شاعیر تاكو ئىستا بى یاری تەۋاۋەتى نەداۋە كە شار بەجىبھىت،
بەكو ئەۋە ۋەكو پىرژەيەك دەخاتە ۋو، ھەرۋەك پىدەچىت بەجىرەك
چاۋەۋانى ۋەۋامى دىدارەكەشى بكات. ئەمە ساربارى ئەۋەى كە شار
ۋەكو شارى دىدارەكەى دەناسىت. ئەمەش ئەۋە نیشان دەدات كە ئەمى
لادىيى لەگە كىژكى شارنشین كەۋتوونە تە داۋى خىشەۋىستىيەۋە،
ھەرچەندە دەش لە بنەتەدا بوونى دىدارىكى لەم جىرە بە گوۋرەى
قسەكەرى دەقەكە تەنیا درووستكراۋى خەيا بىت و لەسەر زەمىنەى
واقىع بوونى نەبىت. ئەو درووستكردنەش لە سنوورى خەيادا
ئامادەكردنى زەمىنە بىت، بى ئەۋەى لەۋۋە بەراۋردى دوو شوۋن يان
دوۋ جوگرافىا بكات و خاس تەكانى ھەريەكەيان دەربخات و لايەنى
ئەرنى و نەرنىيان ۋەكو دوو بنەما يان دوۋانەى دژ نیشان بدات و
سەرئەنجامىش لايەنگىرى خى بى يەككىيان نیشان بدات. ھەرۋەك پاساۋ
و بەگەى درووست و بىۋاپىكراۋىش بى پەسەندكردنى يەككىيان و بى
رەتكردنەۋەى ئەۋىترىيان بخاتە ۋو، كە كى پاساۋ و بەگەكانىش
لەۋەدا كەدەبنەۋە كە كامىيان زەمىنەى كوشتنى رىحى مرق و بەھى
ژيان و گەۋھەرى جوانى و بىرسكەى راستگىيە، كامىشيان ھەۋارى
زىندەگانى و بىندبوونى رىح و ژيانەۋەى بەھى راستەقىنەى ژيان و
مرقاىەتى و بىرسەكەدانەۋەى پرتەۋى رىح و گەۋھەرى جوانىيە. لە
ھەموو ئەمانەدا شاعیر لايەنگىرى لادى و سىروشت و كى رەگەزەكانى
سىروشتە بە ھەموو جوانى و خاۋنىيەكانىيانەۋە.

ئەم دەيەۋىت شارەكەى دىدارەكەى بەجىبھىت. شارەك كە بە گىپى
نىن رووناك كراۋەتەۋە، بەۋام ئەو رووناكىيە فرىودەرە، يان
رووناكىيەكى سىروشتى نىيە، بىيە ئەم ۋەكو نوۋنەرى كى مرقاىەتى،
يان بەلايەنى كەمەۋە مرقاىە ھەستىيارەكان چىژلەو رووناكىيە فرىودەرە
ۋەرناگرىت، چونكە رووناكىيەكى رىنشان دەرنىيە، بەكو چەۋاشەكەر و
رىگا و نكەرە. لەبەرامبەر ئەم رووناكىيە فرىودەرەدا تىشكى مانگەشە و

هه يه كه سروشتى جوان و هـمنى لادـ روناك دهكاتوه و ههموو شتـكـ وهكو خـى و وهكو ئهوهى كه ههيه نيشان دهكات. ئهمى شاعير شهيداى بينينى شتهكانه له بهر تيشكى راستى دهرخهري مانگه شهودا. دهشـ له پشتى ئهم بـچوونهوه لـكدانهويهكى تريش ههـبـت بـ تيشكى گـگـپى نيـنى شار و تيشكى مانگه شهو. تيشكى گـگـپى نيـن ئهـو بـيرـكهـ فريودهـر و ههـخهـتهـنـهـرهـيه كه ناتوانـتـ مرـقـايهـتى به گشتى، يان كـمهـگهـكهـى شاعير به تايبهـتى و لهوهـش تايبهـتـر زهـحمهـتكـشان و هـزى بهـرهـمهـنـ بهـرهـو ئاسـيهـكى روون و گهـش رابهـرايهـتى بكات. ئهـو بـيرو بـچوونهـى كه به گـگـپى نيـن هـما دهـكرـت بهـرهـمى سهـرمـايهـدارى و قـناغـى ئاسـن و تهـكنـلـجـيايه و پرـژهى زياتر به كـيلهـكـردنى مرـقـ و روخاندنى گهوهـرى مرـقـايهـتى له خـيدا هـگـرتـوو و بكوژى ئازادى و تهـنـانهـت بكوژى مرـقـايهـتى و مرـقـيشه. له بهـرامـبهـردا تيشكى مانگه شه و هـمايه بـ ئهـو بـيروباوهـه راست و دروست و خاوـن و بـگـهـرد و دوور له فيـ و فريودانهـى كه به راستى دهيهـوتـ رابهـرايهـتى مرـقـ بكات بهـرهـو ئازادى و بهـرهـو ژيانى پـ له سهـروهـرى و شكـمهـندانـه به ههموو بهـها و جوانيهـكانيهـوه. ئهم كه نموونهـى مرـقـى ههـستيار و هوشياره، چـن دهـتوانـتـ له شارـكـيان له زهـمـينه و بارودـخـكـدا بـژى كه ههموو شتـكـ تـيايدا فريودهـره. بـ ئهـمـكـ كه پهـروهـردهـى نـو سرووشت و سادهـيى لادـيه و خاوـن و بـخهـوشه، به ههموو شـوهـيهـكـ دژى فـ و تهـكهـ و خهـهـتـاندن و فريودانهـكانى شار و تهـكنـلـجـيا و سهـرمـايهـداريه.

ئهمى شاعير وهسفى زهـمـينهـى شار دهكات و به هـماى ئاسـن و مناره ناوى دهبات. ئاسـن هـماى رهـقى و بـ سـزى و دهـسهـلاتى تووندوتـيزه. مناره يان بورج هـماى قـناغـى پيشهـسـاى و دهـسهـلاتى چينى بـرژواى لوتبهـرزو دهـسهـلاتـداره. ههـردوو كيشيان پـكهـوه هـمان بـ قـناغـكى ژيان كه تـيايدا به قـناغـى به ئامـربوون يان دـسـلاتى ئامـرو تهـكنـلـجـيا ناودهـبرـت، كه ئهـويش برـيته له به كـيلهـكـردنى مرـقـ به تايبهـتى چينهـكانى خوارهـوه. له زهـمـينهـيهـكـدا كه پانتاييهـك بـ ههـست و سـزو پهـيوهـنديه دروست و بـ رتووـشهـكانى مرـقـ نهـما بـت، ئهـوا باسـكـردن له ئهـوينى راستهـقينه به تايبهـتى له روانگهـو ديدى رـمانـسيـانهـوه ئهـستهـمه. ههـر بـيه ئهمى قسهـكهـر پـيوـايه له شاردا كه زهـمـينهـى تووندو تـيزى و كوشتنى ههـست و سـزه، جـگـايهـكـ نيه بـ عيشق و ئهـوينـدارى. بهـكو ئهم واههـست دهكات سهـرجهـمى ئهـو رايهـهـو پهـيوهـندى و تهـنـانهـت كهـلتـورهـى كه بهـرهـمى شاره، يان به شـوهـيهـكى تر بـينـ كه بهـرهـمى قـناغـى سهـرمـايهـدارى و تهـكنـلـجـيايه دهـست و پـى مرـقـ كـت دهـكـن و رـى كهـلهـچه دهـبين. به مانايهـكى تر له

روانگهی ئه‌می شاعیره‌وه، شار جـرـكه له زیندان، زیندانـك كه ئازادیه‌کانی مرـق ده‌کوژـت و مرـقـه‌کان ده‌کاته جـرـكه له کـیـله. له‌م زه‌مینیه‌دا رووبه‌رـك بـ ئه‌وین و خـشه‌ویستی نیه، یان به‌شـوه‌یه‌کی تر ده‌شـ بگوترـت ئه‌گه‌ر له زه‌مینیه‌کی له‌م جـرـه‌دا شـتـکـیش هه‌بـت به‌ ناوی خـشه‌ویستی و ئه‌وین ئه‌وا ده‌شـ هه‌مان خاسـته‌ فریوده‌ره‌کانی به‌ره‌مه‌کانی پیشه‌سازی و ته‌کنـلـجـای هه‌بـت. لـرـه‌دا شاعیر دووانه‌یه‌ك درووست ده‌کات كه بریتیه له دووانه‌ی (سرووشت \ شار) له‌به‌رامبه‌ر دووانه‌ی (ئه‌وین \ تووندوتیژی- دیسپلین)دا. ئه‌می شاعیر شارو دیسپلین و تووندوتیژی به‌جـده‌هــیت و رـگـای به‌ره‌و سرووشت و ئه‌وینی راسته‌قینه ده‌گرـته‌به‌ر.

قه‌سه‌که‌ر وه‌سفـی شارـك ده‌کات دووکه‌ ئاسمانی گرتووه. ئه‌م وـنا‌کردنه‌ فه‌زای شارـکی هاوچه‌رخـی پیشه‌سازیمان ده‌داتـ كه دووکه‌ی کارگه‌و کارخانه‌کان له هه‌موو لایه‌که‌وه به‌رز ده‌بنه‌وه. به‌ئام ئه‌م له‌بری ئه‌وه‌ی باسی ئه‌و فه‌زای په‌یوه‌ندیانه‌ بکات كه له شارـکی پیشه‌سازیدا ده‌بینرـت و دووکه‌ی کارگه‌و کارخانه به‌رزده‌بـته‌وه‌و له‌لایه‌کی تریشه‌وه ماشـنی ئه‌و په‌یوه‌ندیه‌ی به‌ره‌مه‌هــان هـزی مرـیی چینی چه‌وساوه‌ی کارگه‌ر به‌گه‌ی ده‌خات، ئه‌و باسی دووکه‌ی ئه‌و دوکه‌کـشـانه ده‌کات كه له ماـه ده‌وـمه‌نده‌کانه‌وه به‌رز ده‌بنه‌وه‌و ده‌بنـ به‌ربه‌ست له‌به‌رده‌م تیشکی پرشنگداری رـژدا. لـرـه‌دا شاعیر ده‌یه‌وت به‌جـرـك جیاوازی چینایه‌تی له زه‌مینیه‌ی شاردا نیشان بدات. به‌ئام ئه‌وه‌ی ئه‌و نیشانی ده‌دات له‌بری ئه‌وه‌ی له رـگـای وـنا‌کردنی سیستـمـیکی پیشه‌سازی و ته‌کنـلـجـاوه بـت، له رـگـای وـنا‌کردنی ده‌وـمه‌نده‌کانه‌وه‌یه به‌وه‌ی كه له بارـکی باشتردا ده‌ژین له‌چاو هه‌زاران و زه‌حه‌تکـشاندا. ئه‌م جـرـه‌ گوزارشـتـکردنه‌ له جیاوازی چینایه‌تی و نایه‌کسانی، له راستیدا له‌بری ئه‌وه‌ی زه‌مینیه‌ی په‌یوه‌ندیه‌کانی کـمـه‌گه‌ی بـرژوازیمان نیشان بدات، زه‌مینیه‌ی شارـکی ته‌قلیدی قـناغـی فیودیالیمان نیشان ده‌دات، كه له‌بری ئه‌وه‌ی عه‌قـ و كه‌لتوری چینی بـرژوازی پیشه‌سازی هه‌ژموونی به‌سه‌ردا کردبـت و به‌ئوه‌ی ببات، عه‌قـی خانه‌دان و بنه‌ماـه‌ی ده‌وـمه‌ند تیادا هـژمووندارـ، كه ئه‌مه‌ش خاسـتی کـمـه‌گه‌ی فیودیالیه، ده‌سه‌لـاتی به‌سه‌ردا کردووه. واته ئه‌وشاره‌ی كه سواره‌ی ئـلـخانیزاده هه‌ست ده‌کات ته‌سـك و خنکـنه‌ره‌و جـگـای ئه‌وینداری تـدا نا بـته‌وه، پـده‌چـت شارـکی فیودیالی بـت، نه‌ك شارـکی پیشه‌سازی و شار به‌چه‌مکی شار و به‌خاسـته‌کانی شارو به‌ كه‌لتورو عه‌قـی شاره‌وه. ئه‌مه‌ش روناکیه‌ك ده‌خاته سه‌ر زه‌مینیه‌ی کـمـه‌لایه‌تی و ئه‌و قـناغـه مـژووـیه‌ی كه ده‌قه‌که‌ی تـدا به‌ره‌م ها‌تووه، كه بـ ئه‌و کاته له رـژه‌هـاتی کوردستان و له هه‌موو

کوردستان به گشتی و تهنانت له ره‌هه‌اتی ناوه‌استیشدا کهلتوری شارو په‌یوه‌ندییه‌کانی سه‌رمایه‌داری له‌و ق‌ناغه‌دا که نزیکه‌ی په‌نجا سا‌پ‌ش ئ‌ستا ده‌کات به‌وج‌ره‌پ‌نه‌گه‌یشتوووه که فشاره‌کانی ئه‌وه‌نده تووند بووب‌ت مر‌ف به‌ج‌ر‌ک گ‌یشتب‌ت ئ‌استی نام‌بوون، که ب‌یاری به‌ج‌ه‌شتنی ئه‌و زه‌مینه‌یه‌بدات و ر‌گ‌ای به‌ره‌و لاد‌، واته ر‌گ‌ای گه‌انه‌وه ب‌ ئ‌ام‌زی سرووشت له‌به‌ر بگر‌ت.

قسه‌که‌ری ده‌قه‌که زیاتر باسی خاس‌ته‌کانی شار ده‌کات و هه‌و‌ده‌دات و‌نه‌یه‌کی دز‌وی ئ‌م زه‌مینه‌یه‌نیشان بدات که دیاره‌ئه‌وش یه‌ک‌که له‌پرینسیپه‌کانی ر‌مانسیزم، ئ‌اسایی ر‌مانسیزم وای ده‌بین‌ت که زه‌مینه‌ی شار، زه‌مینه‌یه‌کی ته‌نگه‌ب‌ ئ‌ازادی، ب‌ ئه‌وین، ب‌ ژیان‌کی پ‌له‌سه‌روه‌ری، له‌شاردا هه‌موو شت‌ک ب‌ تامه‌، هه‌موو شت‌ک ساردو س‌و ب‌ گیانه‌، له‌م رووه‌وه شاعیر ده‌ت‌:

له‌هه‌ر شه‌قام و کووچه‌یه‌ک شه‌پ‌ی شینه‌د‌ به‌ره‌و د‌م‌،

ده‌ستی گه‌رمی ئ‌اشنا نیه‌که ئه‌یگوشم،

ده‌ستی چ‌وی یه‌،

له‌شاره‌که‌ت زه‌لیله‌ش‌ر، گو‌م‌

باوی ر‌ویه‌.

ئ‌می قسه‌که‌ر، شار وه‌کو زه‌مینه‌ی پرسه‌پ‌شکه‌ش ده‌کات و هه‌موو ئه‌وانه‌ی په‌یوه‌ندیان له‌گه‌ ده‌کات یان په‌یوه‌ندیان له‌گه‌ ده‌به‌ست‌ت، هه‌موویان ساردو س‌ن و هیچ رایه‌ه‌ و په‌یوه‌ستبوون‌کی ر‌ح‌ و مه‌عه‌وی له‌ن‌وان ئ‌م و ئه‌واندا درووست ناب‌ت، به‌واتایه‌کی تر ئ‌م واینیشان ده‌دات که له‌شاردا تاکه‌که‌س ب‌خ‌ی و به‌ته‌نیا له‌گه‌خ‌یدا ده‌ژی، له‌راستیدا ئ‌مه‌ره‌نگدانه‌وه‌ی کهلتوری شاره‌، که که‌س خ‌ی له‌تایبه‌تمه‌ندییه‌کانی که‌سی تر هه‌ناقورت‌ن‌ت و تاکه‌که‌س له‌هه‌موو شت‌کدا پشت به‌خ‌ی ده‌به‌ست‌ت و خ‌ی کار و ئه‌رک و پ‌داوایسته‌یه‌کانی خ‌ی ج‌به‌ج‌ ده‌کات و له‌رووی ده‌رونیشه‌وه تاکه‌که‌سی ن‌و زه‌مینه‌ی شار که‌س‌کی به‌سه‌رخ‌دا شکاوه‌یه و ئه‌وه‌ی هی خ‌یه‌تی و تایبه‌ته‌به‌خ‌ی به‌باش و خراپیه‌وه خ‌ی به‌رپرسه‌ل‌ی و هه‌ر خ‌یشی مافی هه‌س‌و که‌وت له‌گه‌کردن و کارپ‌کردنی هه‌یه، تهنانت له‌زه‌مینه‌ی شاردا تاکه‌که‌س پشت به‌خ‌ی ده‌به‌ست‌ت له‌چاره‌سه‌رکردنی ک‌شه‌و رووبه‌ووبوونه‌وه‌ی ک‌شه‌و گیروگرفته‌کانیدا و له‌دابینکردنی ک‌ی پ‌داوایسته‌یه‌که‌سیه‌کاندا، ئ‌م ش‌وه کارکردنه‌ش که ده‌رئه‌نجامی کهلتور

و عهقی شاره سهرئه نجام تاکه کهسک پروهرد دهکات که لهسهر پئی
خئی رابووهرستت و له ههموو شتکدا پشت به خئی بههستت.

قسهکهر، ئهوی ددار دهوونت و نااستهوخ و رهنگه له
بئاگایشهوه بت باسی لایهنی باشی و ئهرینی شاری ب دهکات و
واینیشان دهدات که له شاردای بههزهکان ناتوانن گوزارشت له
ئازایهتی و توانای خیان بکهن که ئهوه بههزهکان به شەر ناو
دهبات. بهام باسی ئهوه ناکات ئهم بههزهکانه له بهرامبهر کدا
ناتوانن گوزارشت له هزی خیان بکهن. ئایا له بهرامبهر چینه
دهسهلاتدار و بههزهکاندا یان له بهرامبهر چینی ههزار و ب
دهسهلاتدا بهوجره ناکاران. ئاشکرایه ئهوی له شاردای ههای هزه
دهسهلات خیهتی، بیه ئهگر لهشاردا دهسهلات نهتوانت پیادهی
دهسهلات و هز بکات ئهوه شتکی باشه. بهام له راستیدا وانیه و
دهش شاعیر مه بهستی ئهوه بت که پاهوانی رمانسی لاد له شاردای
توانای پیادهکردنی هزی خیی نیه. ئهمهش دیسان په یوهندی به
دووانهی (شار \ سرووشت) هوه هیه. له کاتکدا سرووشت زهمینهی
پاهوانی رمانسی و تاکه کهسی سه پهرمان و قارهمانی ب و نهیه، شار
له بری زهمینهی هز، زهمینهی عهقی، زهمینهی فیکرو تئامان و
لکدانهوهو کارکردنه به عهقی.

لهردا له پشتی زمانی دهقه کهوه جهرک له دژایهتی ب زهمینهی شار
و لایهنگری و پاهشتکردنی زهمینهی لاد و سرووشت هیه، که زهمینهی
پاهوان و تاکه کهسی بههزه. بهام لهردا ئهگر سنووری تئوانینی
رمانسیانه بهجههتین، ئهوا ده ب بمان لهم رووهوه زهمینهی شار،
که زهمینهی کارکردنی عهقی و فیکر و لکدانهوهیه زهمینهیهکی
پهسندتره، بهام دیاره ئهمه لهگه فهزای گشتی دهقه که و پرسپاری
دهقه که و جیهانبینی دهقه کهشدا یهکناگرتهوه، که به گشتی
لایهنگری دهقه که ب سرووشت و لاد و سادهیی و سهرهتاییبون و رپی
قارهمانی رمانسیه نه عهقل و فیکر و لکدانهوه. ههروهک دهش
لهردا په یوهست به قسهکهری دهقه که جهرک له گهانهوه ب رابردووی
نو سرووشت و لاواندنهوهی ئهوه رابردووه و هیواخواستن ب
دووباره بوونهوهی هه بت. که ئهم واینیشان دهدات ئهمی ئازا و
قارهمانی سهر زهمینهی لاد و ئامزی سرووشت، ئستا دهستی بهستراوه
و ناتوانت، یان رگای پنادرت پیادهی ئهوه هز و لهاتوویهی خئی
بکات. واته زهمینهی شار هه وستی پاهوانانه دهکوژت، یان
بهشوهیهکی تر بمان شار زهمینهی کوشتنی پاهوانه، زهمینهی
بوانه بوونه به هزی تاکه کهس و پاهوانی نموونهیی، که ئهمه له

سرووشت و لاددا بایهخکی گرنگی هیه. واته ئمه لاره‌دا له نوان دوو عه‌ق و دوو کهلتوردا راوه‌ستاوین. کهلتوری لاد و عه‌قی لاد له به‌رام‌بهر کهلتوری شار و عه‌قی شاردا. که له روانگی کمه‌ناسیه‌وه یه‌که‌میان به کمه‌گهی ن و سرووشت و دووه‌میان به کمه‌گهی شار ناوده‌بریت، یان کمه‌گهی سه‌رتایی و کمه‌گهی پیشه‌سازی.

قسه‌که‌ر له رځگای به‌راوردکردنی زیاتره‌وه له نوان شاری ئه‌وی د‌داره‌که‌ی و لادی‌خیدا، رووه‌دز-وه‌کانی شار و رووه‌گه‌شه‌کانی لاد نیشان ده‌دات و به‌م‌ه‌ش ده‌یه‌وت پاساوی زیاتر به‌ن-ته‌وه به‌ج‌ه‌شتنی شار و گه‌انه‌وه به‌گوند به‌ن و ئام‌زی سرووشت. ئه‌و ده‌ت:

ئه‌م به‌م له شاره‌که‌ت،

گو‌م، هه‌رمی ز‌نگ و زه‌ل

چ‌ل‌ن ئه‌به‌ته‌جا ه‌گو

له شاری ت له بانی عه‌رشه‌ق نده‌ره‌ی د‌او

شاره‌که‌ت- ئاسکه‌ جوانه‌که‌م!

ته‌سکه به‌ ئه‌وین و به‌ خه‌فته‌هه‌راو.

ک له شاری قات‌ی هه‌زار،

گو ئه‌داته‌ ئایه‌تی په‌او‌ی د‌ ؟

ئه‌و شار به‌ هه‌رمی ز‌نگ و زه‌ل ناو ده‌بات و په‌یوایه‌ شو‌نی له‌م ج‌ره‌ ناب‌ته‌ زه‌مینه به‌ سه‌وزبوونی گو. له راستیدا به‌شی یه‌که‌می ئه‌م و‌نه‌یه به‌ وه‌سفی شار تا ئه‌ندازه‌یه‌کی ئاشکرا نه‌گونجاوه، چونکه ز‌نگ و زه‌ل خاس‌تی سرووشتن. به‌ام دیاره له روانگی ر‌مانسیه‌ته‌وه ده‌ش لایه‌نی جوانی سرووشت نیشان نه‌ده‌ن، ئه‌گه‌رچی زه‌ل له سرووشتدا ج‌ر‌ک له جوانی هیه. به‌ گو‌ره‌ی ز‌نگ یان ز‌نگاو ه‌مایه به‌ به‌گه‌نی و پیسی و ناشیرینی، به‌ام ئه‌میش دیسان له ئه‌نجامی ده‌ستپ‌نه‌گه‌یشتنی مر‌ق و له مانه‌وه‌ی ئاو له شو‌ن‌ک‌داو له زینی گه‌ای دره‌خت و ک‌بوونه‌وه‌ی زینده‌وه‌ره ئاویه پیس و ناشیرینه‌کان ت‌یدا ئه‌و خاس‌ته‌ وه‌رده‌گر‌ت. به‌یه‌ ده‌ش له‌م رووه‌وه شاعیر بیه‌وت ل‌ک‌چوون له نوان شار و ز‌نگ‌دا درووست بکات، که هه‌ر زینده‌وه‌ری پیس و ناشیرین و زیانبه‌خش له ز‌نگ‌دا ک‌ده‌بنه‌وه به‌هه‌مان ش‌وه

مرځی خراب و پیس و مشهځر له شارددا کډه بڼه وه. هرچن زنگ
جوانیه کان ده کوژت و بڼی پیس و ناڅش بڼاو ده کاته وهو ده بڼته
شو بڼی گه شه کردنی میکر ب و لهو شه وه نه څشی ته شه نه ده کات، ده ش
شاریش بڼته جځگای مرځی شو شه میکر ب و لهو شه وه ره فتارو بڼچوونی
نامر یی و دژه زیان بڼاو بڼته وه.

نه گهر له بری زنگ و زهل، شاعیر له و نه یه کدا سیمای شاری نشان
بدایه که دهر بڼین بڼت له زیانی راسته قینه ی شار که بریتیه له
دووکه ی کارگه و کارخانه و ها ه و فځه ی ئامر و ئځ تځم بیل و زه ننگ
یان ئاژری ئاگادار کردنی کارگه و کارخانه کان و زه نگی که نیسه و
ته نانه ت ده نگی بڼدگځی مزگوت و ها ه و نرکه ی شه مه نده فهر و میتر
و قهره باغی شه قامه کان و دیمه نی پرد و شه قامی پڼ له ئځ تځم بیل و
ده رختنی جیاوازی ئاستی چینایه تی له رځگای دابه شوونی دانیشتوانی
شاره وه له نوان گه ه کی سهرمایه داران و خاوه ن ه یه کانی
به ره مه مه نان له به رامبه ر گه ه کی هه ژاران له کرکاران و
زه حمه تکشان که شو بڼی زیانی نه مانه ش زیاتر په راو زه کانی شار و
شوقه خراپه کانه، نه وه روویه کی واقعیانه تری ده به خشی به و شاره ی که
باسی ده کات، هه به ت له و نه یه کی له مجر ده دا زیاتر دیمه نی شار ک
به رجه سته ده کرا که ره وایه تی ده دا به گه ا نه وه بڼ لاد بڼ نڼو
ه منی و ئارامی و جوانی ئامری سرووشت. به ام نه و شاره ی که له
ده قه که دا باس ده کر ت شار ک نیه که بڼه ما کانی شار کی قڼ ناغی
پیشه سازی هه بڼت تا مرځی رځ مانسی ناچار بڼت پشت له و که ش و
بارود ځه بکات که ته ننگ به هه ست و نه ند شه رځ مانسیه کانی نه و
هه ډه چنن، لڼره وه په یوه ست به قڼ ناغی به ره مه مه نانی ده قه که،
سهرباری بوونی جځر ک له پیشه سازی ساده له ئڼراند و سهرباری پهل
کوتانی به ره مه مه کانی سهرمایه داری رځژاوا به ئاراسته ی دهره وه ی
رځژاوا و له و رووه شه وه گه یشتنی به ش کی نه و به ره مه مانه به ئڼران و
پاشک ځیه تی رځمی شاهه نشاییش بڼ رځژاوا و له به رامبه ردا
بڼاو بوونه وه ییری مارکسیزم له نڼو ئڼران و به تایه تیش له
رځژه ځاتی کوردستاندا کاریگری هه بووه له سهر ده سته بڼری
خو ڼنده واری رځژه ځات، که سواره ی ئڼلخانیزاده له دوو رووه وه نه و
کاریگریه ی زیاتر له سهر دیار بووه.

یه که میان له روانگه ی پاشخانی کډمه ځایه تی نه وه وه که کو
بڼه ما ځیه کی دیاری رځژه ځاتی کوردستانه و خو ڼندن و رځشنبیری نه گهر
به ش ځوه یه کی سونه تیش بوو بڼت له و ژینه گه یه دا بڼاو بووه واته له
ژینگه ی بڼه ما ه دیار و خاوه ن پڼگه کډمه ځایه تیه کانی وه کو بڼه ما ځیه

ئەلخانیزادەدا خوڭندىن و خەندەوارى لە مژوویەکی پشترەووە جەگای
 بايەخ پەدان بوو، دووهمیش سوارە لیسانسی لە یاسادا وەرگرتوووە
 لە شارەکی گەورەى وەکو تاراندا ژیاووە کە بە ئەو قەناغەش تاران و
 ورم بە خوڭنکاری کورد زەمینەى پەرەردەبوونەکی جیاواز بوون لە
 واقعی کوردستان خەى. بە واتایەکی تر ئەم شارانە کە زانکەیان
 تەدابوووە خوڭنکاری کورد رووی تەکردوون تا ئەندازەىەکی جیاواز
 لە شارە سرووشت فیودیالیەکانى کوردستان، ئەوان خاسەتى شاریان
 هەبوووە لە رووی پەرەسەندن و پیشەسازی و پەيوەندىیە
 کەمەلایەتیهکانەووە لەچاو شارەکانى کوردستاندا بەگومان لە ئاستەکی
 پشکەوتووتردا بوون. هەموو ئەمانەش کاریگەرییان هەبوو لەسەر
 ئەوێ کە وەکو دەستەبژێرى کوردی لەو قەناغەدا، سوارە ئەگەر لە
 خەیاڵیشدا بووبەت، لە کوردستانیش شارەکی پەرەسەندووی پیشەسازی
 درووست بکات و بیکاتە زەمینە بە دەربەینى بەچوونە رەمانسپەکی
 خەى و پشت لەو شارە بکات و رەگای بەرەو سرووشت و گەلەنەو بە
 ئامەزى هەمن و ئارامى سرووشت لەبەر بگرەت. لە راستیشدا جەگای
 خەتى ئامازە بە ئەو بکەین کە ئەو گەلەنەوێەى سوارە لە شارەووە
 بە سرووشت باسى دەکات زیاتر بەرەمى رەشەبى و بە ئاگای ئەم
 شاعیرەى لە مژووی ئەدەبى جیهانى و لە خاسەتەکانى ئەدەبى هەر
 قەناغەك و بەوپەى شەرەزادەبوون لە پرینسپەکانى شیعری رەمانسى کە
 گەلەنەو بە نەو سرووشت لە چوارچووی ئەو پرینسپانەدايە و
 دەتوانین بەن لە رووی هوشیارىووە سوارە شارى کوردستانى
 گەلەندووەتە ئەو ئاستەى پەرەسەندن کە مەلەو بەگەلەتەو بە
 سرووشت، ئەگینا لە رووی واقعی پەرەسەندنى کەمەلایەتیهووە شارى
 کوردی لەو ئاستەدا نەبوو کە مەلەو رەمانسى لەی رابکات.

جارەکی تر قسەکەرى شیعەرە کە لە رەگای باسکردنى ناجەری زەمینەى
 شارەووە، هەوڵەدەدات پاساوى زیاتر بە دەرەکەى بەلەنەتەو بەوێ کە
 ئەو شارەى کە ئەم بە شارى ئەو ناوى دەبات، جەگای ئەوین و
 خەوێستى و جوانى تەدا نایەتەو. لەرەدا ئەو پرسیار
 سەرەلەدات: ئایا لە روانگەى قسەکەرى شیعەرەکەووە هەموو شارەك
 هەمان خاسەتى هەيە، یان ئەو بە تايبەتى مەبەستى شارى
 دەرەکەيەتى؟ لە پشتم ئەم پرسیارەووە بە تايبەتى لە شەوازی
 دەربەینى قسەکەردا کە ئەوێ لە زمانى بینراوى دەقەدەدا دەبینرەت،
 دەرەكەو تە مەبەست شارى دەرەکەيەتى. ئەگەر ئەم لەكدانەووە
 جەرەك لە راستى تەدا بەت، ئەووە مانای وايە قسەکەر تەنیا لە
 شارەکە بەزار نییە، بەکو درزەکیش لە نەوان ئەم و دەرەکەیدا
 هەيە، چونکە ئەگەر ئەم تەنیا وەکو عاشقەك بدوايە، ئەوا لە پەناوى

عهشقه که یدا هه موو شت کی ده کردو دانی به خ دا ده گرت و له گه
مه عشوقه که یدا د زه خیشی ده کرده به هه شت. به ام له راستیدا ل ره وه
ئه و ب چوونه سه ره ده دات که دواندنی ئه وی د دار ته نیا وه کو
ئامراز که ب ئه وهی له و ر گایه وه نا ج ریی ژیا نی شار نیشان بدات.
به واتا ل ره دا مه به ست قسه کردن نیه له سهر عیشق و خ شه ویستی به و
ئه ندازه ی که قسه کردنه له سهر دید کی ر مانسیانه که ده یه و ت له
شاره وه، له زه مینه ی ژاوه ژا و و قهره با غی و له قا بدانی ههسته
ر مانسیه کان و داپ شینی جوانی و کوشتنی ههسته مر ییه
راسته قینه کانه وه بگه ته وه ب ئام نزی سرووشتی ه من و ئارام، که
ج گای پاراستن و پیاده کردنی هه موو رووه جوان و ناسکه کانی ژیا نه
له روانگهی ر مانسیه ته وه. ههروهك ده ش قسه کهر مه بهستی ئه وهشی
هه ب ت که زه مینه ی شار ناتوان ت بب ته ج گای عیشقی گه وره و
خ شه ویستی خا و ن و ب گهر د له کات کدا زه مینه ی به ئام ر کردنی مر ف
و نام بوونی مر قه ته نانه ت له خودی خ ی و له بوونی خ یشی.

له م رووه وه شاعیر ده ت:

له شاری ت، له بانی عهرشه ق نده رهی دراو

شاره کهت- ئاسکه جوانه کهم!

تهسکه ب ئه وین و ب خه فته هه راو.

ک له شاری قات ی هه ژار،

گو ئه داته ئایه تی په او ی د؟

من که گشی تاوی گهرمی بهر ده واره که ی عه شیره تم،

به داره تهرمی کووچه ته نگه کانی شاره کهت،

رانه ها تووه له شم.

بناری پ به هاری د

ره نگی سوور و شین ئه دا

له شیعو عاتیفه ی گه شم

ئه م ب م له شاره کهت گو م،

ئه ئه بۆم بۆم له شاره كهت.

قسه كهرى شيعره كه باسى شارى ئهوى دى دارى دهكات و پيوايه تهختى شار له سهربنه ماي دراو واته سرمايه بينا كراوه. ههربيه بهلاى ئهوه وه ئهوه تهخته هيج بههاييهكى نيه و ئهوه بى بههاييهش له قندهردها وهسف دهكات، كه دهلالهتى بى بههايى و رووتبووه وه له بهها مرپيهكان هه دهگرهت. مه بهستى شاعير لهو تهخته، شار و سيستى مى ژيان و به به بردن و دهسهلات و كهلتور و عهقى شاره، كه ئهوه پيوايه پاره و سرمايه پكه نه رتى و تهنياش له روانگه پاره و سرمايه وه سهبرى دهكرهت و هه دهسهنگه نرته و ته نانهت بههاي ژيان و مرغهكانيش لهم زه مينه يه دا له سهر بنه ماي سرمايه ديارى دهكرن. به مانايه كى تر شار وهكو بهرهمى سرمايه و سرمايه دارى سهير دهكات و ئهوهش له رووى بنه ما مرپيهكانه وه سووك و بى نرخه. ئهم شارهى كه له رووى بنه ما مرپيهكانه وه بهوجره سووك و بيههاي، جگاي خاس ته راسته قينه و جوان و راستگه ييهكانى مرغه تى دا نابته وه. شار به گشتى كه له رگاي شارى دى داره كه ئهوه وهسف دهكرن، زه مينه يه ك نيه بى عيشق و خشهويستى و له واقيعى وهها تفت و تا دا زه مينه ي ئهوين و عيشق لاوازه، چونكه شار بهو جره ي كه له دهقه كه دا باس دهكرهت ده بته گه ستانى ههست و خهيا و ئه ندشه راسته قينهكانى مرغه. ههر لره وهيه كه شار وهها ناو دهبات تهسكه بى ئهويندارى، به ئام جگايه كى فراوان و بى سنووره بى خم و خهفته. ئهمهش ئهوه دهگه يه نهت كه له تى وانينى قسه كهرى دهقه كه وه شار زه مينه يه كى رووتكراوه يه له ههست و سهز و خشهويستى و جگايه كه له بهرئه وهى تيايدا ئازاديه كانى مرغه دهكوژر، كه واته بوار كى فراوانه بى خهفته و ئازارچه شتن. لره دا قسه كهرى شيعره كه دوانه يه ك له بهرامبه ر يه كتر داده نهت كه برىتیه له دوانه ي (ئهوين \ خهفته). كه زه مينه ي شار بهرهمه مه نى خهفته و بكوژى ئهوين و جوانيه، له كات كدا زه مينه ي لادى يان سرووشت زه مينه ي بهرهمه مه نان و پاراستنى ئهوينه.

به پى قسه ي قسه كهرى دهقه كه ئهم شاره بكوژى هه ژاره. ئايا مه بهست لهم دهربه ينه چيه؟ شار بى بكوژى هه ژاره؟ ئايا شاعير مه بهستى بهشى خواره وهى ككه مه گه يه كه به دى نيايه وه له ككه مه گه يه كى وهكو ككه مه گه ي كوردى ره ره باتى كوردستاندا، يان له ككه مه گه ي ئىرانى كاتى بهرهمه مه نانى دهقه كه دا، رووبه ر كى فراوان له ككه مه گه به پوهرى ئابورى له بارى هه ژاريدا بوون. ههروهك دهش مه بهست ئهوه بهت كه شار و پهيوه ندييه كانى بهرهمه مه نانى شار كه به پى

په ره سه نډنی کښه مه لایه تی ده بڼه په یوه نډی بهرهمه لانی سهرما یه داری بڼه، له سهر ه لزی کار راوه ستاوه، که ئه ویش ه لزی بازووی چینی کرک کاره. که ئاشکرایه چینی کرک کار له روانگه یه وه وه کو چینی هه ژاران سهر ده کرک. بڼه په لره وه ده ش بگوتر ت شاعیر مه بهستی ئه وه یه په یوه نډیه کانی بهرهمه لانی شار که په یوه نډی بهرهمه لانی سهرما یه داریه، بکوژی که س لانی و ر حی مه عنه وی مر قایه تی چینی کرک کاره. دیاره ده بڼه لره دا ئاماژه بڼه ئه وه ش بکه ین که له ق ناغی بهرهمه لانی ئه م ده قه شیعریه دا، ئه و شاره ی که له ده قه که دا باس ده کرک زیاتر له وه ی که شار کی پیشه سازی م د لرنی ق ناغی سهرما یه داری بڼه، شار کی نه ریتی فیودیا لیه. بڼه په ئه گه ری ئه وه ی که مه بهستی شاعیر له هه ژار چینی خواره وه، یان ه لزی بهرهمه لانه ری ژر سایه ی سیستمی سهرما یه داری بڼه، ئه گه ر کی لاوازه. هه روه ک ده ش قسه که ری شیعره که مه بهستی له هه ژار له ده قه که دا عاشق بڼه و به تایبه تتریش مه بهستی خ ل بڼه وه کو عاشق ک که له په یوه نډی و فشاره کانی شار بزاره و ناتوان ت له به رده میدا دان به خ یدا بگر ت و له و وه ب یار ده دات پشت له شار بکات و ر لگای به ره و گه لانه وه بڼه و سرووشت له بهر بگر ت، چونکه له زه مینه ی تووندو فشاری سه ختی شاردا که بوار ک بڼه ره ها کردنی هه ست و س زو خ شه ویستی نام ل ن ت، که س گو له خواسته کانی د ناگر ت. واته روو بهر ل نام ل ن ت بڼه گو گر تن له حه زو ئاره زووه ر حی و جهسته ییه کانی مر قی عاشق. به مانایه کی تر شاعیر ده یه و ت به د داره که ی ب ت شاره که ی ئه و یان شار به گشتی جوگرافیا یه ک نیه ج لگای ئه وین و خ شه ویستی و عیشق و ویسته کانی د و ر حی ت دا بڼه ته وه.

قسه که ر شوناسی راسته قینه ی خ ل ئاشکرا ده کات ئه ویش به مج لره، راسته ئستا ئه م له شاردا ده ژی، به مام له بڼه ه تدا په ره وه رده ی لاد یه و، ته نانه ت باسی ئه وه ده کات که ئه م کو ی خ ل یان عه شیرته و، ناتوان ت له زه مینه ی ته سکی شاردا هه ناسه بدات و خ ل وه کو زیندانی د ته پش چاو. لره دا دیسان شاعیر دوانه یه کی تر درووست ده کات که بریتیه له دوانه ی (ئازادی \ زیندان). شار ج ل که له زیندان که تیا یدا هه موو جو ه یه کی مر ق سنووردار ده کرک و قسه که ر شار وه کو بهر گ ل کی ته نگ به له شی مر ق و ل نا ده کات، که ئه و بهر گه ته نگه ر لگا به جو ه ی مر ق نادات. له کات کدا لاد یان سرووشت یان زه مینه ی ژیا نی خ ل که زیاتر په یوه سته به ژیا نی لاد نشینه وه وه کو ئازادی و ل نا ده کات. هه روه ک لره دا له ئاستی قو ل تر دا دووانه ی (کښه لگه ی خ ل \ کښه لگه ی شار-مه ده نی-) پکد ت. که کښه لگه ی خ ل سهرباری

په یوه ستبوون به نهریت و ر ساکانی خ ای ته وه، به ام ج ر ك له نازادی و ره های ت دایه به تایه تی ب لوتكهی ههره می دامه زراوهی خ ل، یان ب كو انی بنه ما هی سر كایه تی خ، كه رهنگه لم رووه وه پ گه ك مه ای ته تی بنه ما هی سواره وه كو بنه ما هی كه دیار و پایه دار نا استه خ کاریگه ری هه بوو ب ت له سر ئه وهی كه شاعیر لهو زه مینه ك مه ای ته دا هه ست به ج ر ك له نازادی بكات. له كات كدا ژيانی ك مه گه ی شار ژيان كی ر كخراو و دیسپلینكراوه و رووبه ری جو هی تاكه كه س تیايدا سنوورداره و ئه وه ش له روانگه ی دیدی ر مانسیا ن و به ج ر ك كوشتنی نازادیه كانی تاكه كه سه.

له زه مینه ی شارددا، ئه وی شاعیر خهون به رابردووی خ یه وه ده بین ت كه له لاد و سرووشتدا ژیاوه. ئه و له ن و زه مینه ی شاره وه چاوی له ئاس یه کی تره، ئاس یه ك كه رهنگاو رهنگی به شیعره كانی و به هه ست و س زی ده به خش ت. به واتایه کی تر، له روانگه ی شاعیره وه م تیغ و پا نهری به ره مه مه نانی شیعه ره. لای ئه می شاعیر، گه وه ری جوانی و شیعه ری ته ده كه كانی و ته نانه ت زیندووی و گه شی هه ست و س زی. هه موویان سه رچاوه كه یان سرووشت و جوانی و ه وری ئارامی سرووشته. واته ئه می شاعیر س ش له جوانی سرووشته وه وهرده گر ت، كه ل ره دا له دیمه نی هه می شه به هاری بناری گونده وه ئه وه و نا ده كات. واته ئه وه سرووشته كه پا نهر و به ره مه مه نانی شیعه ره كانی ئه مه. ئه می شاعیر هه ست ده كات، ئه و پا نهرانه ی كه ده بنه جو نهری ئه م و ده یگه یه ننه ئاستی به ره مه مه نانی شیعر و داه نان، سرووشت و جوانیه كانی سرووشتن و ئه وانه ش له شارددا بوونیان نیه. ب یه ئه م هه ست ده كات هه ر ئه وه نیه له شارددا نازادیه كانی ده كوژر ت، به كو له لایه ك كوشتنی نازادیه كان ده ب ته ه ی ئه وهی كه چتر ئه و نه توان ت شیعر به ره مه به ن ت، له لایه کی تریشه وه شار به و هه موو تووندی و دیسپلینه یه وه ج گای عیشق و د داری ت دا نا ب ته وه. ئه مه ش له ئاست كی تردا ئه وه ده گه یه ن ت كه عیشق و ئه وین له نازادیدا بوونی راسته قینه یان هه یه و مر قی نازاد ده توان ت عاشق ب ت و عاشقانه ره فتار بكات و چ ژ له عیشق وهر بگر ت. ئه مه ش له زه مینه ی پ له توندوتیژی شار و له سایه ی هه ژموونی ده سه ا تی شارددا وه كو ئه وهی پ ویسته به دینایه ت. هه موو ئه مانه ش وای ل ده كه ن كه به د داره كه ی رابگه یه ن ت ئه و ده یه و ت پشت له شار بكات و به ره و لاد و به ره و ئام زی سرووشتی جوان و ئارام بگه ته وه. ئه مه ش دید كی ر مانسیانه یه ب په یوه ندی ن وان سرووشت و شار و له و روانگه یه شه وه شار زیندان و ج گای مردنی هه ست و س ز و جوانیه، له كات كدا لاد یان سرووشت زه مینه ی نازادی ره ها و زه مینه ی ره ها بوونی هه ست و س ز و جوانیه.

ئەگەر لە روانگەى بنیادی زمانى دەقه‌كه‌وه سه‌یرى ئەم شیعره بکه‌ین ئەوا سه‌ربارى وڵنه و ده‌رب‌یانی ئەوت‌ که ب‌ وه‌سفی شار و ژيانى شار گونجاو نین وه‌کو له شیکردنه‌وه‌که‌دا باسما‌ن کرد، به‌ام به‌ج‌ر‌ك، بابه‌ت و ش‌وه‌ی ئاراسته‌کردنى پرسیاره‌کانى ده‌قه‌كه‌ و سه‌رئه‌نجامیش جیهان‌بینى ئاشکرای ده‌قه‌كه‌، یان بیر‌که‌ی سه‌ره‌کى ده‌قه‌كه‌، که بریتیه له‌ گه‌انه‌وه له‌ زه‌مینه‌ی شاره‌وه ب‌ ن‌و‌ سرووشت، یه‌ک‌ت‌ى بابه‌ت له ده‌قه‌که‌دا نیشان ده‌ده‌ن. هه‌روه‌ك دیدى شاعیریش که سه‌رچاوه‌كه‌ی له‌ پرینسیپه‌کانى ر‌مانسیزمه‌وه ب‌ شیع‌ر و هونه‌ر وه‌رگیراوه، دید‌ک‌ى ئاشکرایه و سه‌ربارى پ‌نه‌گه‌یشتنى په‌یوه‌ندى به‌ره‌مه‌ه‌نان و په‌یوه‌ندى ک‌مه‌ایه‌تى ق‌ناغى سه‌رمايه‌دارى، ئەم له‌ شار‌ک‌ى فیودیا‌لیدا پر‌ژه‌ی یاخ‌یوون و ره‌ت‌کردنه‌وه‌ی ژيانى شار و گه‌انه‌وه ب‌ ن‌و‌ سرووشت و در‌ژه‌دان به‌ ژيانى ن‌و‌ سرووشت ده‌خاته‌ و‌و، هه‌روه‌ها به‌ جیدیش پشتگیری ده‌کات. هه‌ر ل‌ره‌شه‌وه ئەم ده‌قه‌ شیع‌ریه، سه‌ربارى بوونى خاس‌ت‌ى ر‌یالیزم تیا‌یدا، به‌ام ده‌ق‌ک‌ى ر‌مانسیه‌ یان بارگا‌ویکراوه به‌ خاس‌ت‌ه‌کانى شیع‌رى ر‌مانسى، ئەویش هه‌م له‌ رووى زمان و وڵنه و ره‌گه‌زه‌کانى به‌ره‌مه‌ه‌نانى ده‌قه‌وه، هه‌م له‌ رووى فیک‌ر و جیهان‌بینیه‌وه. له‌م رووه‌شه‌وه شاعیر به‌ ته‌واوى په‌یوه‌سته به‌ پرینسیپه‌کانى شیع‌رى ر‌مانسیه‌وه له‌ هه‌ردوو ئاستى زمانى شیع‌رى و جیهان‌بینى شیع‌ریدا. له‌ رووى زمانه‌وه ده‌قه‌كه‌ به‌ زمانى پاراوى کوردی نووسراوه، که ئەویش زمانى ق‌ناغى ژيانى لاد‌ و ق‌ناغى کشتوکا‌ و ژيانى ناو سرووشته‌و وڵنه‌کان له‌ ره‌گه‌زه‌کانى سرووشت به‌رجه‌سته‌کراون و سه‌رچاوه‌ی جوانیش ت‌یدا هه‌ر سرووشته‌و ئاستى با‌ای چ‌ژ وه‌رگرت‌نیش هه‌ر په‌یوه‌سته به‌و چ‌ژه‌وه که له‌ ره‌گه‌زه‌کانى سرووشت به‌ره‌م د‌ت. هه‌روه‌ك جیهان‌بینى ده‌قه‌ك‌ش جیهان‌بینى ق‌ناغى ئەده‌بى ر‌مانسیه‌.

پ‌کهاته‌ی زمانى ده‌قه‌كه‌ له‌سه‌ر بنه‌ماى دووانه‌ی به‌رامبه‌ر و هاوش‌وه و هاو‌ر‌ك بنیادنراوه. له‌م رووه‌وه دووانه‌ی به‌رامبه‌ر و ل‌کچ‌وون و هاوتا یان هاو‌ر‌ك له‌ بنیادی زملى ده‌قه‌که‌دا ده‌بینین. دوانه‌ی به‌رامبه‌ر وه‌کو (ر‌ژ \ شه‌و ، دووکه‌ \ تیشکى خ‌ر ، گه‌رم \ چ‌وى ، ش‌ر \ ر‌وى ، ز‌نگ و زه‌ل \ جا‌ه‌گو ، ته‌سک \ هه‌راو). هه‌روه‌ها چه‌ندین هاو‌ر‌ك یان هاوش‌وه له‌ م‌سیقادا له‌ بنیادی زمانى ده‌قه‌که‌دا ده‌بین‌ وه‌کو (د‌ ، گو‌ \ ئاو ، کانیاو \ د‌ ، کو‌ \ بزه‌، کزه‌ \ ئاسن و مناره‌ ، مه‌لى غه‌واره). هه‌روه‌ها به‌که‌سکرد‌نیش پانتاییه‌کى له‌ بنیادی زمانى ده‌قه‌که‌دا داگیرکردووه، که مه‌به‌ست له‌مه‌ش به‌خشینى خاس‌ت‌ى مر‌قه‌ به‌شت، وه‌کو (ر‌ژى چ‌ک‌نى نه‌خ‌ش ، شارى به‌ شه‌واره که‌وتوو ، تیشکى ب‌ گونا‌ه ، شارى قات‌ى هه‌ژار) که ل‌ره‌دا خاس‌ت‌ى

مرځ در اوته پا ځه نډ شت که ټمه ش له شيعري رځ مانسيدا خاس ټټکی دياره. بځگه له مانه ي سهره وه ده قه که ده و ټمه نډه به لځچوون و ميتا فځر و هونه رکانی تری شيعر. ټه مانه هه موويان پځکه وه به شداري ده که ن له به ره مه ځناني شيعريه تي ده قه که دا، که چه مکی شيعريه تي له ناو بنيادی زماندايه به ته کنیک و هونه رکانی شيعره وه، له کا ټټکدا ئاستی جوانناسی ده ق ده که و ټته ټه وديوی زمانه وه، يان ټه وهی که پځی ده گو تر ټ ميتا زمان. هر له سر ټم بنه مایه بوو که ياک ټ بسن زاراوهی جوانناسی گځی به شيعريه تي. شيعريه تيش وه کو ياساکانی دا ه ځناني هونه ري سه يرده کر ټ. که سر جه م ره گزه کانی زمان له وشه و ده سته واژه و رسته و سر جه م ته کنیکه کانی هونه ري شيعر به تايه تي و ځنه و لځچوون و ميتا فځر و دژ و هاو ټټک و ئيقاع به گشتی چ ئيقاعی دهره وه بځت يان ئيقاعی ناوه، هه موويان به شداري ده که ن له به ره مه ځناني ټم ده قه دا و شوناسی زيندوو ټتيش به ده قه که ده به خشن و ديسان به شداري ده که ن له به ره مه ځناني پرسياره کانی ده قه که و جيهان بينی ده قه که دا.

سهر ټه نجام:

ده توانين بځين ټم ده قه شيعريه که خاس ټټی ده ق ټکی زيندووی هه يه و له رووی زمانه وه به کورديه کی پاراو نووسراوه و زمانه که ي زياتر له وهی زمانی کځمه گهی شار و ق ټناغی پيشه سازی و سهرمايه داری بځت، زمانی کځمه گهی لاد و ق ټناغی کشتوکا و سهرده می په يوه ندي کځمه لايه تي و به ره مه ځناني فيوديالیه. له پا ټ ټه ودا جيهان بينی ده قه که جيهان بينی ق ټناغی رځ مانسیه و له سر يه کځک له پرينسپه سهره کيه کانی ټم ق ټناغه بنياد نراوه و به ره مه ځنراوه که بري تيه له گه ټانه وهی مرځی هه ستيار له زه مينه ي سه خت و تووند و تيژ و ديسپلينکراوی شار و سایه ي سيست ټمی سهرمايه داری و ده سه ټاتی چینی بځرژواوه بځ نځو سرووشت و بځ ئارامی و هځوری سایه ي سرووشت. ټه وه ش به مه به ستي حه وان هه و دوور که وتنه وه له فشاره خنک ځنهره کانی په يوه ندي کځمه لايه تيه کانی کځمه گهی شار. له به ر ټه وهی ئا مانجی سهره کی ده قه که به رجه سته کردنی ټه و دیده رځ مانسپه يه که به ج ټه شتنی شار و گه ټانه وه يه بځ نځو سرووشت، شاعير ټه وی به رامبه ر يان گو ځگر که وه کو دځداره که ي ده يدو ځنځ، ته نيا وه کو ئا مراز ټک بځ درووستکردنی ټه و ئاخوتنه به کار ده ه ځنځت. هر بځی به ئاشکرا ده بينر ټ ټه وی دځدار ته نيا ئاماده بوون ټکی ساده ي مه عنه وی هه يه و ته نيا رځی گو ځگر ټکی هه يه که له رووی جو ټه وه هپچ ئاماده بوون ټکی نييه، نه له چوارچ ټه وی جوگرافياي ده قه که دا و نه له واقیعی دهره وهی ده قه که دا. ټمه ش تا ټه ندازه يه ک په يوه ست به و

قناغهی که دهقهکهی تدا بهره‌مهاتووو و له واقعی کمه‌گهی
کورده‌واریدا، ئوو ده‌لاله‌ته هه‌ده‌گر‌ت که ژن یان ئافرته وه‌کو
ره‌گه‌زی دووهم سه‌یر ده‌کر‌ت و ته‌نیا ر‌ی گو‌گر یان پاشک‌ی
پ‌د‌در‌ت یان ده‌بین‌ت. که ئه‌مه‌ش ده‌رخستنی رووی راسته‌قینه‌ی
کمه‌گهی کوردیه له‌و قناغه‌دا.